

Sabima kartleggingsnotat 20-2019

Sommerfuglkartlegging av kystnære områder i ytre Oslofjord 2019

Av Per Kristian Slagsvold

Monochroa niphognatha (Gozmány, 1953) i Klåstadkilen, Larvik, Vestfold 18. juli 2019. Arten er ny for Vestfold

Sommerfuglkartlegging av kystnære områder i ytre Oslofjord 2019

Kysten av ytre Oslofjord er under konstant utbyggingspress samtidig som den innehar Norges rikeste biologiske mangfold. Å kartlegge hva som lever i disse områdene er derfor viktig i forhold til forvaltningen. Foregående år viet jeg til sommerfuglkartlegging i de rike edelløvsøkogene i indre Vestfold. Som en videreføring av denne kartleggingen, med hovedfokus på microsommerfugler, ble prosjektet utvidet og flyttet til mer kystnære lokaliteter langs Vestfoldkysten sør til Grimstad, Aust-Agder i 2019. Kartleggingen resulterte blant annet i 927 sommerfuglarter, økt kunnskap om en rekke rødlistearters utbredelse og flere nye regionfunn.

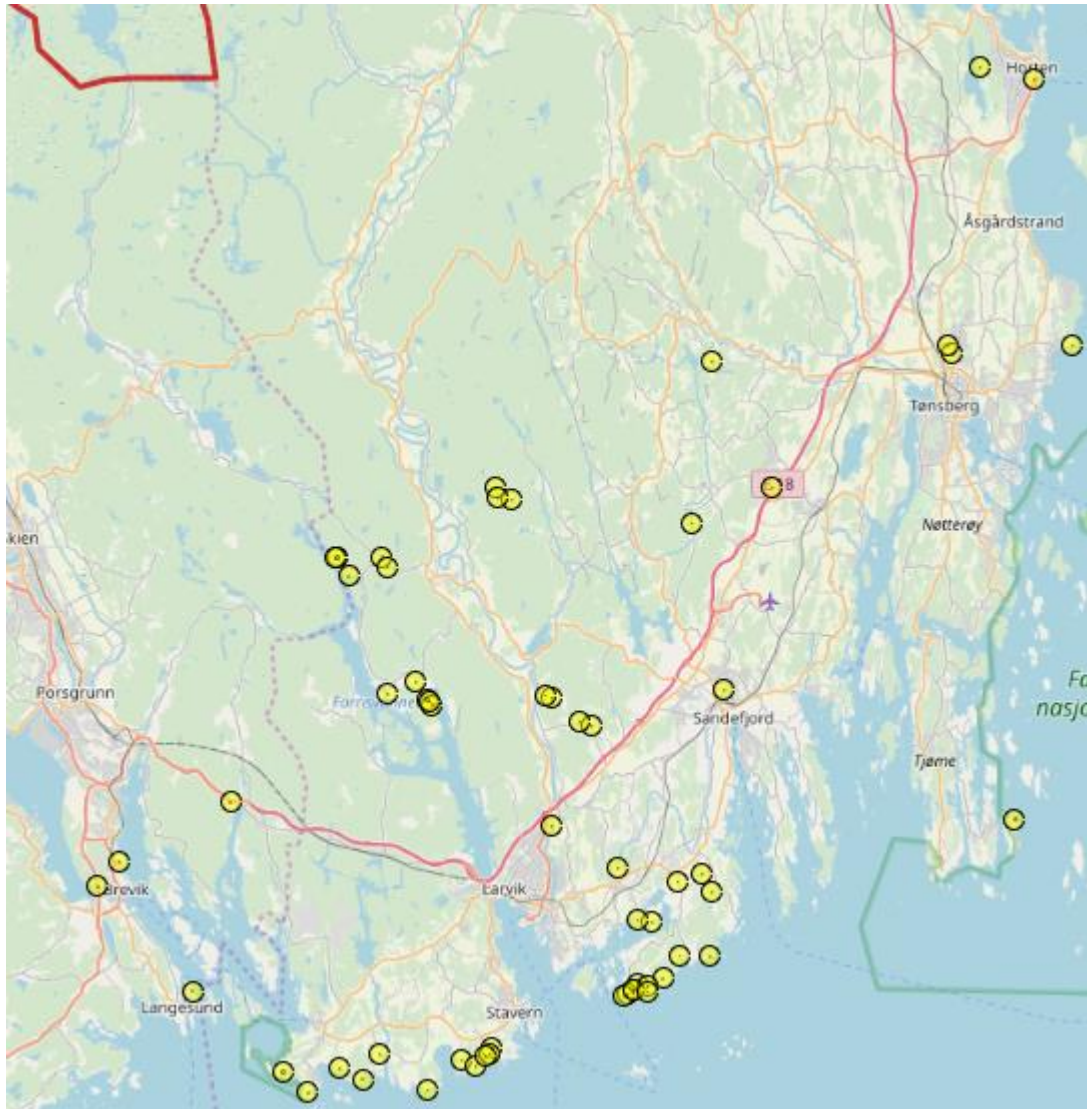
Emneord: sommerfugler, kyst, strandsone

Norge har i mange år hatt et lovverk mot utbygging av strandsonen, noe som tar hensyn til truede arter og natur. Imidlertid bygges det til stadighet i strandsonen, strandenger blir til ferdigplener, svaberg sprenges bort for bedre utsikt, hule eiker meies ned osv. Et resultat av småkommuner med stor selvråderett der dispensasjoner i byggesaker har sittet løst. Selv om en dispensasjon er ment å være et særskilt unntak, er det dessverre slik at dispensasjoner nærmest har vært regelen framfor unntaket i noen kommuner. Resultatet har vært kontinuerlig bit for bit nedbygging av vår kyst, til glede for utbyggere og hytteiere, men katastrofalt for vår sårbare kystnatur. Årsaken til denne omgåelsen av lover og hensynsløs forvaltning er kompleks, men i de senere år har dette fått en økt oppmerksomhet fra allmenheten og myndighetene. Det pågår nå etterforskning av en rekke dispensasjoner blant annet med fokus på korrupsjon. Det er lov å håpe at dette er starten på bedre tider for natur. For videre fornuftig forvaltning er vi avhengig av å vite hva som lever der ute. I så måte er sommerfugler en utmerket nøkkel til å forstå noe av kompleksiteten i våre sårbare økosystemer, da sommerfuglfaunaen gjenspeiler floraen. Forandring i sommerfuglfaunaen gjenspeiler også endringer av klima.

Mange av våre sjeldneste, rødlistede sommerfuglarter er små, såkalte microsommerfugler. Viktige brikker i økosystemet som får liten oppmerksomhet. Microsommerfugler utgjør størsteparten av vår sommerfuglfauna og er den gruppen jeg har fokusert mest på. Etter hovedfokus i rike edelløvsøkoger i indre Vestfold i 2018, skulle jeg i år fokusere mer på kystnære lokaliteter. I hovedsak ble kartleggingen gjort langs Vestfoldkysten, med Larvikskysten som hovedfokus. Videre ville jeg foreta sporadiske undersøkelser langs kysten av Telemark og Aust-Agder. Metodene som ble brukt var i hovedsak fangst med lysfeller nattetid og slaghåving på dagtid. Alle funn ble notert og sjeldne arter dokumentert. Vanskelige arter å artsbestemme ble innsamlet for videre undersøkelser. Mange av våre microsommerfugler krever mikroskopering i form av genitaliepreparering for sikker artsbestemmelse. Et svært omfattende og tidkrevende arbeid som har tatt det

meste av høsten å gjennomføre. Fortsatt gjenstår en del innsamlet materiale å mikroskopere, i hovedsak innen gressmøll (Elachista) og dvergmøll (Nepticulidae).

Lokaliteter i Vestfold og Telemark undersøkt etter sommerfugler i 2019.

Vestfold

Det meste av årets kartlegging pågikk langs kysten av Larvik i Vestfold, med nesten daglig fangst fra april til november, med unntak av et par uker i juli. Jeg så meg ut to lokaliteter for størst fokus, Bøvre og Klåstadkilen. Bøvre er et flott område på Larvikskysten som knapt er undersøkt for sommerfugler tidligere. Området er forholdsvis intakt, men store

fuktstrandenger med tilgrensende svaberg og tørrenger, samt rikelig med buskvegetasjon (slåpetorn osv) og løvskog (eik og svartor). Her fikk jeg låne strøm til lysfelle, som ble benyttet til nattefangst av sommerfugler jevnlig gjennom hele sesongen.

Flyfoto av Bøvre på kysten av Larvik, Vestfold. Her pågikk mye av prosjektet i 2019.

Klåstadkilen i indre Viksfjord ligger mer i le fra havet enn Bøvre. Her har jeg drevet kartlegging i en årrekke og en videreføring ble gjort i 2019, nesten hver natt gjennom hele sesongen. Området innehar mer jordbrukslandskap, eikeskog og sumpområder. Disse to lokalitetene til sammen utgjør derfor et bredt spekter av habitater og dermed arter. I tillegg ble slaghåv brukt flittig gjennom sesongen på et variert utvalg av biotoper langs kysten, samt enkelte turer innover fra kysten og nordover langs kysten til Buskerud.

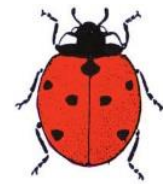
Jeg fant 837 sommerfuglarter i Vestfold i 2019. Hele 47 av disse artene er rødlistet. Dette viser hvor artsrik og viktig denne kyststripen er. Dette henger nøye sammen med klima- og habitatkrav for sommerfuglenes næringsplanter. Tre av artene er aldri tidligere registrert i Vestfold: *Monochroa niphognatha* (Gozmány, 1953), *Celypha rosaceana* (Schläger, 1847) og *Tuta absoluta* (Meyrick, 1917). Båtmøllen *Monochroa niphognatha* (Gozmány, 1953) dukket opp i tre eksemplarer, Klåstadkilen 16. juni og 18. juli, samt Bøvre 29. juli. Arten lever på vasslirekne (*Persicaria amphibia*) som vokser i våtmark. Den ble første gang funnet

ved Årungen, Ås, Akershus i 2011, men er ikke funnet på andre lokaliteter før i år. At tre eksemplarer dukker opp på to ulike lokaliteter i Vestfold i år tyder på at arter er i ekspansjon, kanskje som følge av den varme sommeren året før. Et eksemplar av vikleren *Celypha rosaceana* (Schläger, 1847) kom til lys i Klåstadkilen 30. juli. Dette var tredje funn av arten i Norge og begge de forrige funnene er fra Tromøya i Aust-Agder, 1970 og 2011. Arten lever på dylle (*Sonchus*) og løvetann (*Taraxacum*) og opptrer i Norge trolig bare som migrant. Båtmøllen *Tuta absoluta* (Meyrick, 1917) kom til lys i Klåstadkilen 29. juli. Den er funnet tre ganger tidligere i Agderfylkene. Dette er en søramerikansk art innført til Europa, hvor den har etablert seg i Middelhavslandene. Der lever den på tomatplanter. I Nord Europa opptrer den trolig som migrant.

Celypha rosaceana (Schläger, 1847) fanget i Klåstadkilen, Larvik 30. juli 2019. Tredje funn i Norge, første funn i Vestfold. Arten er svært lik *Celypha rufana* (Scopoli, 1763), men skiller fra denne på forskjeller i genitaliene.

Tuta absoluta (Meyrick, 1917) ny for Vestfold, fanget i Klåstadkilen, Larvik 29. juli 2019. Opprinnelig en Søramerikansk art innført til Europa, hvor den nå har spredt seg i Middelhavslandene. Arten opptrer trolig som migrant i Norge.

Følgende 47 rødlistede sommerfuglarter ble registrert i Vestfold i 2019:

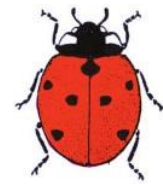
<i>Aglia tau</i>	(Linnaeus, 1758)	NT
<i>Cilix glaucata</i>	(Scopoli, 1763)	VU
<i>Limnaecia phragmitella</i>	Stainton, 1851	NT
<i>Agonopterix hypericella</i>	(Hübner, 1817)	VU
<i>Bryotropha desertella</i>	(Douglas, 1850)	NT
<i>Caryocolum viscariaella</i>	(Stainton, 1855)	NT
<i>Scrobipalpa acuminatella</i>	(Sircom, 1850)	VU
<i>Crassa unitella</i>	(Hübner, 1796)	NT
<i>Cleorodes lichenaria</i>	(Hufnagel, 1767)	EN
<i>Chlorissa viridata</i>	(Linnaeus, 1758)	VU
<i>Eupithecia innotata</i>	(Hufnagel, 1767)	VU
<i>Eupithecia subumbrata</i>	(Denis & Schiffermüller, 1775)	NT
<i>Phibalapteryx virgata</i>	(Hufnagel, 1767)	VU
<i>Philereme vetulata</i>	(Denis & Schiffermüller, 1775)	NT
<i>Idaea emarginata</i>	(Linnaeus, 1758)	VU

<i>Idea muricata</i>	(Hufnagel, 1767)	NT
<i>Bucculatrix bechsteinella</i>	(Scharfenberg, 1805)	VU
<i>Bucculatrix maritima</i>	Stainton, 1851	EN
<i>Calybites phasianipennella</i>	(Hübner, 1813)	NT
<i>Phyllonorycter stettinensis</i>	(Nicelli, 1852)	NT
<i>Phyllonorycter trifasciella</i>	(Haworth, 1828)	NT
<i>Malacosoma castrensis</i>	(Linnaeus, 1758)	VU
<i>Bohemania quadrimaculella</i>	(Boheman, 1853)	VU
<i>Atolmis rubricollis</i>	(Linnaeus, 1758)	VU
<i>Spilosoma urticae</i>	(Esper, 1789)	VU
<i>Catocala nupta</i>	(Linnaeus, 1767)	EN
<i>Macrochilo cribrumalis</i>	(Hübner, 1793)	NT
<i>Hadena albimacula</i>	(Borkhausen, 1792)	NT
<i>Mythimna pudorina</i>	(Denis & Schiffermüller, 1775)	EN
<i>Archanara dissoluta</i>	(Treitschke, 1825)	VU
<i>Cirrhia gilvago</i>	(Denis & Schiffermüller, 1775)	NT
<i>Globia sparganii</i>	(Esper, 1790)	EN
<i>Parapoynx stratiotata</i>	(Linnaeus, 1758)	VU
<i>Calamotropha paludella</i>	(Hübner, 1824)	NT
<i>Catoptria lythargyrella</i>	(Hübner, 1796)	EN
<i>Crambus silvella</i>	(Hübner, 1813)	NT
<i>Acrobasis marmorea</i>	(Haworth, 1811)	VU
<i>Ancylosis cinnamomella</i>	(Duponchel, 1836)	VU
<i>Euzophera pinguis</i>	(Haworth, 1811)	NT
<i>Nemapogon nigralbella</i>	(Zeller, 1839)	VU
<i>Trichophaga scandinaviella</i>	Zagulajev, 1960	NT
<i>Bactra robustana</i>	(Christoph, 1872)	VU
<i>Aethes dilucidana</i>	(Stephens, 1852)	EN
<i>Cochylis flaviciliana</i>	(Westwood, 1854)	NT
<i>Gynnidomorpha vectisana</i>	(Humphreys & Westwood, 1845)	VU
<i>Phalonidia affinitana</i>	(Douglas, 1846)	VU
<i>Argyresthia spinosella</i>	Stainton, 1849	EN

Aust-Agder

Jeg fanget med lys flere netter spredt gjennom sesongen i Grimstad, Aust-Agder, konsentrert rundt Sømskilen. Området er variert og inneholder edelløvsskog, i hovedsak bøk og eik, jordbrukslandskap, våtmark og tørre berg ispedd tørrengvegetasjon. Dette resulterte i 339 arter. Syv av disse er rødlistet. En av artene er aldri tidligere registrert i Aust-Agder, vikleren *Endothenia marginana* (Haworth, 1811) som kom til lys i Sømskilen

24. august. Arten er rødlistet og lever på då og myrklegg. Følgende rødlistede sommerfuglarter ble registrert i Aust-Agder i 2019:

Limnaecia phragmitella	Stainton, 1851	NT
Phyllonorycter trifasciella	(Haworth, 1828)	NT
Atolmis rubricollis	(Linnaeus, 1758)	VU
Catoptria fulgidella	(Hübner, 1813)	EN
Triaxomera parasitella	(Hübner, 1796)	EN
Celypha aurofasciana	(Haworth, 1811)	NT
Endothenia marginana	(Haworth, 1811)	VU

Endothenia marginana (Haworth, 1811) ny for Aust-Agder, fanget ved Sømsholen, Grimstad 24. august 2019.

Telemark

Telemark ble bare besøkt sporadisk med håv på kystnære lokaliteter i 2019. 68 sommerfuglarter ble registrert. Syv av disse er rødlistet. Følgende rødlistede sommerfuglarter ble registrert i Telemark i 2019:

<i>Coleophora albitarsella</i>	Zeller, 1849	VU
<i>Elachista cinereopunctella</i>	(Haworth, 1828)	VU
<i>Scythris picaepennis</i>	(Haworth, 1828)	VU
<i>Stigmella ulmivora</i>	(Fologne, 1860)	EN
<i>Tyria jacobaeae</i>	(Linnaeus, 1758)	EN
<i>Oxyptilus tristis</i>	(Zeller, 1839)	NT
<i>Ancylosis cinnamomella</i>	(Duponchel, 1836)	VU

Oppsummering

Totalt 927 sommerfuglarter, av disse 57 rødlistede, på kystnære lokaliteter i Vestfold, Telemark og Aust-Agder gjennom sesongen 2019 viser hvor artsrik og verdifull kysten av ytre Oslofjord er. Sommeren 2019 vil ikke gå inn i historien som spesielt fordelaktig værmessig for sommerfuglene. Fangsten på Bøvre ble noe redusert på grunn av mye vind. Lokaliteten er spennende, men svært værutsatt for vind rett inn fra havet. Få netter denne sesongen var optimale for store fangster av microsommerfugler, da disse helst kommer til lys på varme, lett fuktige netter. Potensialet for langt flere arter er altså til stede. Likevel, prosjektet har tilført ytterligere kunnskap om utbredelse av vår sommerfuglfauna, som forhåpentligvis vil kunne bli brukt i kunnskapsbasert forvaltning av natur. Alle funn er tilgjengeliggjort for forvaltningen i Artsobservasjoner og Artskart. Innsamlede, oppspente dyr og mikroskoppreparater vil bli donert til Naturhistorisk Museum, Oslo når alt er ferdig artsbestemt.

Takk til familien Faugstad Mæland for gjestfrihet og lån av strøm gjennom en hel sesong på Bøvre. Takk til SABIMA for økonomisk støtte til transport.